

● Читач просить розповідати

Залишки руйн розповідують про трагедію Гуті, а старожили підтверджують те, що село було спалене в роки Великої Вітчизняної війни буквально дотла. Але в одних друкованих джерелах пишуть, що Гуту знищили фашисти, а в інших — що українські буржуазні націоналісти. Нам дуже хотілося б знати правду про трагедію Гуті.

Група учнів Гутянської неповної середньої школи.

МИРНЕ життя трудящих Гуті, як і всього Радянського Союзу, було перерване віроломним нападом на нашу країну німецько-фашистських загарбників.

Жителі цього села, серед яких було немало і поляків, мали активну участь у партизанському русі. Як пише колишній командир партизанського з'єднання Герой Радянського Союзу А. П. Бринський, «з польським населенням у мене був зв'язок, починаючи з Білорусії. Поляки у цей період, до весни 1943 року, надавали велику допомогу в доставці зброї, у веденні розвідки, були хорошими провідниками — поляку можна було доручити будь-яке завдання і посилати в будь-яке місто, щоб добути необхідні дані».

Поляки-партизани та підпільники пліч-о-пліч з українцями, радянськими партизанами, воювали проти німецько-фашистських загарбників та оунівців.

У Гуті та на її околицях діяли радянські партизанські загони, в тому числі й ті, що входили до складу партизанського з'єднання під командуванням А. П. Бринського. У самій Гуті партизани загону І. О. Гудованого, що входив до складу цього з'єднання, налагодили

виплавку тротилу з авіабомб і снарядів, які не вибухнули. Як згадує А. П. Бринський, таким способом було опрацьовано не одну сотню снарядів.

Мешканці Гуті створили кілька збройних загонів. У 1943 році партизани загону «Смерть фашизму», який входив до з'єднання партизанських загонів Ровенського обласного штабу партизанського руху,

дано боролися проти гітлерівців, лондонські емісари проголошували, що Польща має сьогодні не одного, а двох смертельних ворогів — гітлерівську Німеччину та більшовицьку Росію... Тільки поразка обох ворогів, на їх думку, може створити сприятливі умови для возз'єднання Польщі.

Ось на такій «теорії» і ставці на виснаження Радянського Союзу у війні

ського. Це був один з найсильніших загонів на території нинішньої Ровенської області.

Спочатку члени цієї групи ходили з радянськими партизанами на виконання бойових завдань, брали безпосередню участь у підриві двох гітлерівських ешелонів.

Проте бандити ОУН і гітлерівці готувалися до нападу на Гуту, куди переїхала з навколишніх хуторів та невеликих сіл велика кількість польських сімей. У сільській школі перебувало багато хворих, поранених, класні кімнати, навіть коридор були переповнені людьми.

Втікачі вважали, що під захистом загону самооборони, під захистом великої кількості мурованих будинків вони врятуються від гітлерівців та банд оунівців. Як свідчить «Макс» — Юзеф Матвійович Собесяк — колишній командир радянсько-польського партизанського загону, що входив до складу з'єднання А. П. Бринського, у Гуті в 1943 році зосередилося до 20 тисяч поляків. Правда, сучасний польський історик, колишній активний учасник антифашистського руху в СРСР М. Юхневич вказує, що в цей час у Гуті перебувало 10 тисяч поляків.

У такій ситуації в травні 1943 року А. П. Бринський послав у Гуту Собесяка для того, щоб розібратися у становищі, яке тут склалося, та надати необхідну допомогу.

Цілий тиждень Ю. Собесяк вів переговори з польським населенням села. На зборах більшість поляків висловлювали готовність боротися проти фашистів в одних лавах з радянськими партизанами.

(Продовження на 4-й стор.)

ТРАГЕДІЯ ГУТИ

У 1988 році у видавництві політичної літератури України вийшла книга-меморіал «Вінок безсмертя», яка вшановує світлу пам'ять жителів спалених фашистами та українськими буржуазними націоналістами сіл України. Проте автори книги забули про село Гуту, де загинули невинні радянські громадяни. Тож хай цей матеріал доповнить цю книгу і увіковічить світлу пам'ять загиблих.

встановили тут зв'язок з польським партизанським загonom. Місцеве населення активно допомагало ї партизанам загону спеціального призначення «Переможці» під командуванням полковника Героя Радянського Союзу Д. М. Медведєва. Так, у цьому загоні мужньо воював проти фашистів житель Гуті Люціан Беньковський, який у важких боях був тричі поранений.

Проте, щоб розбити єдність, посіяти ворожнечу між поляками та українцями, німецько-фашистські загарбники не раз вдавалися до провокацій. Вони нацьковували на поляків своїх слугак — українських буржуазних націоналістів.

У той час, коли тисячі чесних поляків разом із російськими та українськими братами, представниками інших народів нашої країни зі зброєю в руках самовід-

проти гітлерівської Німеччини і базувався політичний курс польського еміграційного лондонського уряду. Політика його була, отже, спрямована проти радянських народів і проти рядових поляків-трудівників. Це була політика прямої зради національних інтересів.

На Західній Україні, в тому числі й на Ровенщині, вона призводила до того, що поки прості поляки очікували, їх поступово знищували і гітлерівці, і банди українських буржуазних націоналістів.

Щоб якимось захиститись від цього розбою, польське населення створювало групи самооборони і партизанські загони. В Гуті такий загін було організовано в лютому 1943 року при допомозі старшого лейтенанта Данильченка із з'єднання партизанських загонів під командуванням А. П. Брин-

ТРАГЕДІЯ ГУТИ

(Закінчення).

Проте, на жаль, в цей час у Гуті активно діяли реакційні елементи, пов'язані з делегатурою лондонського еміграційного уряду, які зосереджувалися навколо місцевого ксьондза, групи вчителів та законспірованого представника делегатури якогось капітана Бомби. Вони зірвали переговори радянських партизанів і поляків-антифашистів з представниками Гуті.

Не дали бажаних результатів і переговори по цьому питанню активного учасника антифашистської боротьби на Ровенщині шахтаря із Сілезії Мечислава Ослонського, а також Олександра та Олександри Бжозовських.

Командування Гуті не прийняло детально розробленого радянськими і польськими партизанами плану евакуації населення села, який полягав у тому, щоб поляки перейшли навеличкими групами через залізничну колію Сарни-Ковель, що пильно охоронялася фашистами, під захист радянських партизанів у недоступних для ворога лісах та болотах Полісся.

Тим часом навколо Гуті стягувалося кільце фашистських карателів та банд ОУН.

Через кілька днів після невдалих переговорів близько 5 тисяч поляків вирішили на свій розсуд та ризик евакуюватися у напрямку міста Сарни. Бандити ОУН, які оточили село, вчинили напад на цю групу.

Вечері 16 липня 1943 року українські націоналісти розпочали дії проти жителів Гуті.

Спочатку вони вчинили напад на село Вирку, що входило в оборонну систему Гуті. Загін самооборони, який там перебував, потрапив у безнадійне становище. У критичну хвилину йому на допомогу прийшли члени самооборони сусідніх сіл. Ці з'єднані загони відступили до Гуті.

17 та 18 липня розігралася головна битва. Оунівці оточили село з усіх сторін.

Разом з ними діяли і гітлерівці. Вони вели атаку за атакою на село. У цих атаках брало участь все більше бандитів.

Ставало ясным, що третій день буде трагічним для оборонців села. В такій ситуації командування Гуті провело нараду. Врятувати становище міг лише прорив кільця оточення. Було вирішено прорватися під покровом ночі.

Почалася підготовка до наступу. Поранених вкладали на вози. Ще не розвидняло, як бандити розпочали стрілянину у тому місці, куди саме планували нанести удар оборонці Гуті. Командування кинуло туди всі сили. Кільце бандитів було розірване. У своєрідний коридор рушили підводи з пораненими, жінки, старики, діти.

Проїшов певний час, аж оунівці виявили, що Гута пустіє. Частина фашистів та українських націоналістів увірвались у село, спалили хати та інші будівлі, інша — кинулася в погоню за втікачами. Такий варіант був передбачений. В ар'єргарді були озброєні члени самооборони Гуті. Ворожа атака під покровом темряви у час поспішного маршу нічого не дала бандитам.

Маршрут евакуації вів на села П'ясу та Гали. Біля залізничної станції Актонівка було закладено тимчасовий оборонний табір. Проте, як свідчать документи, гітлерівці прибрали до своїх рук всіх тих, що втікали від розправи, і, замкнувши їх у товарні вагони, відправили до Німеччини на каторжні роботи.

На допомогу полякам у наступні дні прибули радянські та польські партизани із з'єднання А. П. Бринського. Вони розбили бандитів. Кількасот гітлерівців і націоналістів знайшли тут свій безславний кінець.

Після бою в Гуті ще одна частина населення разом з радянськими партизанами пішли на північ області. Біля 70 озброєних членів самооборони влилося в Ровенське партизансь-

ке з'єднання, де утворило кістяк польського загону імені Ванди Василевської (командир С. Богульський). У вересні 1943 року було створено партизанський загін імені Ромуальда Траугутта, у складі якого були і жителі Гуті.

Притулок у партизан знайшло біля трьохсот польських родин.

Радянський історик, учасник партизанського руху на Ровенщині Герой Радянського Союзу В. І. Клоков, спираючись на матеріали Інституту історії АН УРСР, вказує, що бандами ОУН, які брали участь у нападі на Гуту, командували «курінний» Стецько та «районний провідник» Омелян із Колок.

Про спільну участь у нападі на Гуту гітлерівців та українських буржуазних націоналістів говорив і секретар Ровенського підпільного обкому КП/б/У В. А. Бегма у зверненні, надрукованому в друкарні підпільного обкому партії влітку 1943 року.

...Спаленим, знищеним застали село у січні 1944 року воїни 181-ї стрілецької дивізії (командир генерал-лейтенант О. А. Сараєв).

Руку допомоги у ці важкі для села дні простягнули радянські народи-брати. Державні кредити надано було тим, хто позбувся житла. Для них також безплатно виділялися будівельні матеріали. Родини військовослужбовців та інвалідів користувалися позикою на придбання корів. Було створено земельну громаду, яка організувала супряги для допомоги бідняцьким господарствам, сім'ям інвалідів та загинлих на фронтах Великої Вітчизняної війни.

Потім у селі було створено Степанський відгодівельний радгосп.

У Гуті 8 травня 1965 року було відкрито пам'ятник односельчанам, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни. Проте до цього часу тут немає пам'ятника, який увічнив би пам'ять жертв фашистів та оунівців. Сподіваємося, що він тут буде споруджений.

Г. БУХАЛО,

кандидат історичних наук.

19 листопада